

Friskolor och vänskapskorruption

När Sovjetunionen föll samman omvandlades ekonomin hastigt. Statliga företag skulle privatiseras. Politiker och företagare utnyttjade sin vänskap med Jeltsin och Putin och köpte företagen för spottstyvror. Sedan dess har många av dessa oligarker blivit miljardärer. Finns det paralleller i Sverige?

I inget land har privatiseringen av den offentliga skolan och vården gått så långt som i Sverige. Tidigare var Chile i samma klass men sedan Världsbanken utvärderat resultaten av privatiseringen av skolan och noterat att segregationen ökat och utbildningen blivit sämre återförstatligades skolan.

Argumenten för friskolornas införande var att konkurrensen skulle förnya pedagogiken, öka valfriheten och föräldrarnas inflytande, till exempel i små nedläggningshotade skolor på landsbygden. (Drevdagens skola i Dalarna blev rikskänd redan 1971 och senare 1989 som Sveriges första friskola med vanlig läroplan).

Men så har det inte alls blivit. Stora aktiebolag har tagit över nästan alla friskolor.

De som låg bakom införandet av friskolor startade själva egna friskolor. Många av dem, till exempel **Peje Emilsson** och **Anders Hultin** blev snabbt enormt rika. Det offentliga utbildningsväsendet tillhandahöll lärare och fortbildning. Partivännerna i kommunerna överlät lokaler, utrustning och service utan nämnvärda kostnader.

Ett exempel från en annan verksamhet: När Stockholms stad privatiserade tolkverksamheten på 1990-talet köpte invandrarnämndens ordförande (M) och förvaltningschefen verksamheten för 300 000 kronor, vilket inventarierna

värderades till. Några år senare sålde de den för trettio miljoner.

Som bekant är folkflertalet emot vinster i välfärden. Friskolornas ledningar har insett detta och bedriver lobbying för att påverka opinionen och sina gamla partikamrater. Flera som till exempel Peje Emilsson har startat egna lobbyföretag som KREAB. De anställer andra politiker som driver deras agenda. **Gunnar Hökmark** skriver gärna artiklar typ [Cynism styr vänsterns hets mot friskolor](#). Vad han inte nämner är att han tjänar rejäla slantar som anställd på KREAB.

Nu har äntligen också borgerliga debattörer och ledarskribenter börjat uppmärksamma vad friskolorna ställt till med: kommersialisering av skolan, glädjebetyg och en kraftigt ökad segregation. Men regeringen där inte minst statsministern är nära lierad med företrädare för friskolorna har hittills inte reagerat. Tvärtom har han utsett **Lotta Edholm** till skolminister. Edholm kom direkt från en tjänst hos en firma som lobbar för friskolor och som [styrelseledamot i en friskola](#) som blivit känd för en sparsamhet som gått ut över barnen.

Uppdrag Granskning har [beskrivit hur en förskola bedrevs](#): icke utbildade barnskötare, pengar som saknades till mat, förbud för personalen att tala med media. Sättet att leda verksamheten betecknades av anställda som "management by fear"

Liknande skandaler uppmärksammas alltmer. Kritiker av marknadsskolan har samlats i tankesmedjan Balans. Den leds av **Marcus Larsson** och **Åsa Plesner** som i flera böcker och debattartiklar beskrivit hur skolkoncernernas tillväxt och vinstuttag negativt påverkat både lärares och elevers arbete.

I den nyligen utkomna *De gränslösa* som till del utgör bakgrund till denna artikel visar de hur marknadsskolan via sina ägares kontakter med ledande politiker gynnats och hur de via sina lobbyorganisationer har direkt inflytande på utredningar och

beslut. Det går att beskriva som en systematisk vänskapskorruption.

De flesta svenska politiker och ledarskribenter fördömer hur de ryska oligarkerna lyckades roffat åt sig förmögenheter tack vare vänskapen till **Jeltsin** och **Putin**. Men när samma sak händer i Sverige reagerar de inte alls.

Vänskapskorruptionen och lobbyisternas allt större makt utgör också ett hot mot demokratin. När folk märker att politiker mer styrs av friskolelobby än av oss väljare och går i företagens ledband ökar misstron generellt mot politiker och ger populisterna vind i seglen.

Text: Jan Molin

Författarporträtt: Ola Kjelbye

De gränslösa

En bok om politikens skolaffärer

Marcus Larsson & Åsa Plesner

Bokförlaget Korpen

The background of the book cover is a photograph of a modern office interior. In the foreground, several people are seated at a long, dark table, their backs to the camera. They are looking towards a large window that offers a panoramic view of a city skyline, with a prominent skyscraper visible in the distance. The scene is brightly lit, with a strong light source from the window creating a silhouette effect on the people and a warm, hazy glow across the entire image. The overall mood is professional and contemplative.

*Marcus Larsson
& Åsa Plesner*

De gränslösa

En bok om politikers
skolaffärer

KORPEN